

„a falu könyvéhségének kora”, de szomorúan fűzte hozzá: „Sajnos, nincs elkészülve a magyar könyv erre az új területre. Új írókat kell teremteni, új hangot, új morált, új tanítást és új szórakoztatási módot.” Ha ma körülnézhetne, immár derűsebb látvány fogadná Móricz Zsigmondot. A kultúraterjesztés főnti módszerét sürgető figyelmeztetése azonban ma is megszívlelendő. Jelmondatul ajánljuk a magyar művelődés-ügy minden közremunkálójának.

MAGYAR ÍRÓK ARCKÉPEI

A középkor szerzetes-írója rendszerint a nevével is eltitkolta vallásos szerénységéből, s a kódexek olvasóközönsége nem is igen volt kíváncsi rá. A modern érdeklődés más: a művel szeretjük együtt látni alkotóját a maga testi valóságában, s Petőfi kiugró ádámcsutkóját, Arany János zászoló bajszát, Kőlcsey arcának sápadtságát épp úgy bevési emlékezetünk, mint legszebb strofáikat.

A Petőfi Múzeum kiállítására bőséges táplálékot ad e vizuális igényünknek: amit az ecset, a ceruza, a faragó szerszám, a cizelláló véső két évszázad magyar íróinak vonásaiból megszórt, itt összegyűjtve látható.

A magyar irodalom előbb fejlett ki, mint a képzőművészet, ezért régibb íróink orca többnyire igen szerény művészi kivitelű munkáiról tekint reánk. Kazinczynak nincs egyetlen jó képe sem, kortársait leginkább csak apró metszetekből ismerjük. De sokszor meghatódó egy primitív portré, mint a nagyobb tudású ecset műve, mert a piktor, akinek keze erőlködve és bizonytalanul követte modellje vonásait, akaratlanul is fölidézi számunkra a rusztikus kor csüggesztő szegénységét, a sivár parlagságot, melynek kellős közepén kellett ezeknek az úttörő íróknak élniök, alkotniuk. Katona József gyarló képmásának elmázolt, fakó foltjal híven kifejezik a *Bánk bán* szerzőjének sorsát: e shakespeare-i lélek nagyságához tintoretől ecset illet volna, de csak egy vándor kontáré jutott neki.

Egyik-másik régi kép meg arról vall, hogy festője számára fontosabb volt a mente díszes zsinórzatának aprólékos kidolgozása, mint az, hogy az ábrázolt személy író. Barabás Miklós az első, akinek portréiról nem a báró, a nemes úr, több vármegyék táblabírája néz le ránk, hanem a szellem embere, aki a nemzet főemelésében végez fontos és megbecsült munkát. Szerencsés volt a reformkor, hogy magának tudhatta ezt a szorgalmas művészt, aki egy-

magá megfestette kortársainak egész pantheonját. Idealizált, szép férfiarcai egy kicsit mind hasonlítanak egymásra, nemcsak azért, mert Barabás rutinja hajlott az ismétlésre, hanem azért is, mert a kor ilyenek akarta látni választottjait: egyformán eszményiinek, szépnek.

Egyenlő művészi rangú festőbarátot először a *Nyugat* klasszikus nemzedéke kapott Rippl-Rónai személyében. Móricz Zsigmond, Babits, Karinthy stb. az ő ábrázolásában titok és lepel nélkül áll előttünk: tépettebben és gyötörttebben, mint a reformkor Eötvösei és Szalay Lászlói s a századvég szivaros-pípás Mikszáthjai, Gárdonyi Gézái. — Érdekes, hogy Adyról nincs tökéletesnek érzett művészi vízió: az ő akaratossága, adataiban arcvonásai valahogy ellenszegültek a művészi megkötésnek — akárcsak Petőfi izgékony csúnyasága.

A kiállítás rendezői változatos anyagot válogattak össze. Egyéni portrékon kívül néhány érdekes csoportképet, jelenetet is láthatunk (Orlai Petrich Soma: *Kazinczy és Kisfaludy Károly találkozósa*; Jankó János: *Csokorai lakodalomban*; Ferraris Artúr: *Jókai és tarokkpartnerei* stb.), nagyméretű ábrázolások mellett kis médallion-képeket (pl. Degréről), közismert művek szomszédságában ritkán látható csemegéket (Kőlcsey ifjúkori képmása, Barabás színes Vörösmarty-vázlata, Munkácsy és Jankó közösen festett *Dalmady-portréja*, Nyilassy Sándor lehatott fejű Tömörkénye, Hcfmann Edit sziluettképei Kosztolányiról és Szerb Antalról stb.). Megrázó hatású Bernáth Aurél szomorú Szabó Lőrincé és a József Attila-portrék fokozatosan elkomoruló sorozata. Nagy Lajosról csak egyetlen rajzot láthatunk (talán nem is készült több erről a mostoha sorsú nagy művészből). A kiállítás érdekességei közé tartozik Alexy Károly nemrég fölfedezett Petőfi-szobra 1850-ből és néhány írói önarckép (Jókaié, fiatalkorából, Tóth Árpádé, Molnár Ferencé).

— y —

Könyvtári cikkeink szerzői

Bagi János, az É. M. Építészeti Dokumentációs Iroda könyvtárhálózati előadója; Borsa Gedeon, az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője; *Holzacker Ferenc*, az É. M. Építészeti Dokumentációs Iroda könyvtárhálózati előadója; *Houska, Oldrich*, a Csehszlovák Szakszervezeti Tanács munkatársa; *Kiss Jenő*, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa; *Közegi Miklósné*, a zirci Járási Könyvtár vezetője, *Mezei György*, a győri Megyei Könyvtár h. vezetője; *Miklós István*, a békéscsabai Megyei Könyvtár munkatársa; *Móra László*, a budapesti Műszaki Egyetem

Központi Könyvtárának munkatársa; *Peletjei Tibor*, az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa; *Sallai István*, az O. Sz. K. Könyvtártudományi és Módszertani Központ osztályvezetője; *Sugár Jenőné*, a XIII. ker. 19. sz. Szabó Ervin Könyvtár vezetője; *Szabó Ernő*, a Szolnok Megyei Tanács Művelődési Osztályának munkatársa; *Tóth Dezsőné*, a XIII. ker. 19. sz. Szabó Ervin Könyvtár munkatársa; *Vértessy Mikós*, a budapesti Egyetemi Könyvtár osztályvezetője; *Zircz Péter*, az É. M. Építészeti Dokumentációs Iroda könyvtárvezetője.